

Zabezpečení nároků pojistníků v soukromém pojištění.

Dr. Ladislav K u m m e r (Brno).

Dvěma zákony, vyhlášenými dne 20. července t. r. ve Sbírce zákonů a nařízení — zákon o zabezpečení nároků pojistníků v soukromém pojištění (čís. 147) a zákon o smlouvě pojistné (čís. 145)* — byly upraveny a unifikovány dva důležité úseky soukromého pojišťovacího práva. První zákon obsahuje předpisy, upravující hospodaření pojišťoven a státní dozor nad pojišťovny, tedy předpisy, jež svou povahou spadají do práva správního, druhý obsahuje předpisy týkající se smluvního poměru mezi pojišťovnou a pojistníkem (případně pojištěncem). Je-li obsah zákona o smlouvě pojistné vlastně uvedením v platnost dosud u nás neplatných ustanovení rakouského zákona o smlouvě pojistné z r. 1917, č. 501 ř. z., kterážto ustanovení byla zejména nově založenými pojišťovny větším dílem převzata do pojistných podmínek a tak vstoupila v platnost, přinesl druhý zákon celou řadu ustanovení o právních institucích, které byly dosud našemu pojišťovacímu právu zcela neznámy.

Bezprostředním podnětem k zákonu o zabezpečení nároků pojistníků v soukromém pojištění byla resoluce senátu, přijatá při projednávání vládního návrhu zákona o smlouvě pojistné, v níž bylo vysloveno přání, aby cestou legislativní bylo zabezpečeno zřízení fondů premiových rezerv a aby hodnoty těchto fondů byly zapsány a vedeny v patrnosti ve zvláštním rejstříku. Vůdčí myšlenkou zákona se pak stala nutnost zabezpečiti premiové rezervy pro účely, pro něž jsou určeny v první řadě, totiž pro osoby, které v důvěře u pojišťovny daly se pojistiti pojištěním životním nebo proti škodám. Z této snahy vyplynula pak ještě další ustanovení zákona, jimiž se upravuje státní dozor nad pojišťovny, neboť bylo všeobecně uznáváno, že dosavadní předpisy pojišťovacího regulativu, t. j. minist. nařízení č. 31/1896 ř. z. o dozoru nad pojišťovny vykazují značné mezery, zejména pokud jde o trestní sankce na nedodržování ustanovení regulativem předepsaných.

Z pojišťovacího regulativu byla všechna ustanovení, jednající o dozoru nad pojišťovny zrušena a upravena novým zákonem. Předpisy pojišťovacího regulativu o hospodaření pojišťoven byly novým zákonem doplněny a zavedeny dále zcela nové instituce, které sledují cíl shora naznačený v názvu zákona vyslovený, zabezpečiti totiž nároky pojistníků v soukromém pojištění.

Zabezpečení těchto nároků dociluje se tím, že se všem pojišťovny jak tuzemským, tak cizozemským, připuštěným ku

*) Vstupuje v platnost 20./I. 1935.

provozování obchodů pojišťovacích na území republiky, nařizuje zřizovati *zvláštní zabezpečovací fondy*.

Podle dosud platných předpisů pojišťovacího regulativu a svých stanov dbaly již pojišťovny toho, aby hodnoty, jež slouží ke krytí prémiových rezerv, byly ukládány způsobem bezpečným a byl také předkládán ministerstvu vnitra každoročně výpis o tom, v jakých hodnotách jsou pojistné rezervy uloženy. Poj. regulativ mezi jiným na příklad v § 30 ustanovuje, že jedna třetina prémiových rezerv musí býti uložena ve státních papírech. Všeobecnou zásadou bylo, že jmění má být uloženo způsobem zabezpečující siroteč jistotu.

Zavedení nové instituce zabezpečovacích fondů bylo na této cestě pokračováno. Ježto téměř všechny evropské státy zabezpečily podobným způsobem své pojistníky, zejména také státy, jichž pojišťovny obchodují na území našeho státu, bylo nutno — jak uvádí důvodová zpráva — pečovati o to, aby jmění sloužící ku krytí nároků našich pojistníků, nebylo snad použito k uspokojení cizozemských věřitelů cizozemské pojišťovny, jejíž posice by byla tudíž v Československu daleko lepší než ve vlastním státě. To byl také jeden z důvodů, jež činily otázku zákonné úpravy zabezpečení nároků pojistníků naléhavou. Zabezpečovací fondy nejsou podle zákona ničím jiným, než soupisem určitých zákonem stanovených druhů jmění, sloužícím jen k účelům čistě pojišťovacím, s kterýmižto druhy jmění nemůže pojišťovna volně disponovati, zejména nesmí jich použití k jiným než k účelům předepsaným zákonem. Zákon předepisuje dva takové fondy a sice: pojišťovnám zabývajícím se životním pojištěním pro zabezpečení nároků pojistníků v tomto pojištění odvětví, tak zvaný fond A. a pojišťovnám, zabývajícím se pojišťováním proti škodám nebo úrazu ku zabezpečení nároků pojistníků z těchto odvětví, fond B. Zřizování fondu B. nevztahuje se na pojištění dopravní, úvěrové, krupobitní a proti škodám povětrnostním. Pojišťovny jsou povinny fondy spravovati odděleně a vésti o nich samostatné účty.

Výše fondu A (v pojištění životním) rovná se součtu pojistných rezerv pro platná životní pojištění po odečtení dlužného a posečkaného pojistného a převodů pojistného v tomto pojištění.

Výše fondu B rovná se alespoň 50% předepsaného pojistného v dotčených odvětvích pojistných za uplynulý účetní rok, rovněž po odečtení dlužného a posečkaného pojistného.

Podíly, které z uzavřených pojištění připadají na zajistitele, dlužno započítá při zřizování povinné výše fondu. Jinak řečeno jest pro výši fondu rozhodná výše přímého pojištění bez ohledu na to, zda uzavřené pojištění dotyčná pojišťovna ponechá si celé na vlastní vrub nebo či zda jeho část odevzdá jiné pojišťovně (zajišťovně) do zajištění. Důsledek tohoto ustanovení je, že prvopojišťovna musí tak spravovati pojistnou rezervu pojištění, daných do zajištění, což prakticky znamená, že cizozemská po-

jišfowna musí prémiové rezervy na část pojištění jí do zajištění daného připadající ponechat v tuzemsku. Tento způsob spravování pojistných rezerv odpovídá také běžné praxi, takže nenaráží na obtíže.

Povinná výše fondů musí být pojišťovnou zjištěna do 4 měsíců každého nového účetního roku dle stavu k poslednímu dni roku uplynulého. Po prvé budou fondy zjišťovány ke dni 31. prosince 1934 do konce dubna 1935.

Zabezpečovací fond utvoří se tím způsobem, že mu pojišfowna přikáže jmění v té výši jako je povinná výše fondu. Jednotlivé součástky jmění ocení se při tom k poslednímu dni uplynulého roku podle zásad, platných pro sestavení bilance pojišfoven. Paragraf 5 obsahuje taxative vypočtené druhy jmění ku tvoření fondu způsobilé. Těmito druhy jmění jsou:

1. čsl. státní dluhopisy, 2. zápůjčky poskytnuté státu a zemím, 3. tuzemské činžovní nemovitosti v obecné hodnotě po odečtení závazků na nich váznoucích, jež nesmějí přesahovat 50% obecné ceny, 4. tuzemské hypotéky se sirotčí jistotou, 5. vklady u poštovní spořitelny a pevné vklady u reeskontního ústavu, 6. vklady u zemských peněžních ústavů, spořitelen a okresních záložen, 7. vklady u jiných peněžních ústavů (bank), jež nesmějí přesahovati 10% povinné výše fondu, 7. zápůjčky na vlastní pojistky životní, 8. zápůjčky na cenné papíry státní do 75% bursovní hodnoty, 9. zápůjčky tuzemským výdělkovým družstvům (stavebním). Jde tedy většinou o druhy jmění, požívající sirotčí jistoty. Zajímavé jest, že zápůjčky poskytnuté obcím nebo okresům nejsou jměním ke tvoření fondu způsobilým.

Jednotlivé součástky jmění přikází se fondu zápisem do zvláštního výkazu. Pojišfowna jest povinna do 5 týdnů po zjištění výše fondu oznámiti výši fondu ministerstvu vnitra a prokázati, že je zplna kryta jměním přikázaným fondu. Zjistí-li ministerstvo vnitra, že povinná výše fondu byla nesprávně zjištěna, nebo že není zplna kryta jměním fondu přikázaným nebo že součástky jmění nevyhovují ustanovení § 5, uloží lhůtu ku sjednání nápravy a může zavést i trestní stíhání odpovědných činitelů pojišfowny.

Na jmění fondu může být vedena exekuce jen pro uspokojení nároků pojistníků, jakož i práv na nemovitostech nebo hypotékách. Toto omezené zatížení musí být poznamenáno také ve veřejných knihách. Musí tedy všechny nemovitosti a hypotéky být zapsány ve veřejných knihách a opatřeny poznámkou, zabezpečující přednostní nároky pojistníků a nelze je jinak zatěžovati ani prodati. Smlouvy takové jsou neplatné.

Rovněž s ostatním jměním fondu přikázaným nemůže pojišfowna volně disponovati. Pojišfowna může, vyžaduje-li toho řádná správa fondu, vyjmouti nebo zatížití jednotlivé majetkové předměty jen tehdy, přikáže-li za ně fondu do 14 dnů rovnocennou náhradu. Svolení ministerstva vnitra je třeba jen, jde-li

o zatížení nemovitostí nebo hypoték, kterýmžto svolením jest se vykázati soudu. Pojišťovna jest povinna předložiti do 5 dnů každého měsíce soupis změn ve fondu provedených. Při zá-půjčkách na pojistky stačí výkaz změn koncem čtvrtletí. Přechodně možno se souhlasem ministerstva vyjmouti z fondu majetkové předměty až do výše 20% jmění fondu, zejména tehdy, nastane-li trvalejší podstatný pokles některých hodnot, fondu přikázaných. Během účetního roku smí býti vyloučena ona část jmění, jež se uvolní splatností pojistné sumy, nebo tím, že se jinak ukončí pojistný poměr. Dále smí býti vyloučena ona část jmění, která převyšuje povinnou výši fondu. Takové změny dlužno 14 dnů po pololetí hlásiti ministerstvu vnitřa. Jmění fondu musí býti chováno v tuzemsku a ve výkazech dlužno označiti místo úschovy. Změny místa úschovy nutno hlásiti mi-nisterstvu vnitřa, které může naříditi i jiný způsob úschovy.

Všechna ustanovení o zřizování a vedení fondu vztahují se i na cizozemské pojišťovny, které jsou povinny zříditi na území republiky zastupitelství, které musí sestávati nejméně ze dvou osob, majících stálé bydliště v republice. Jen tato zastupitelství jsou oprávněna nakládati se jměním fondu. Jak velký důraz klade zákonodárce na přesné dodržování všech předpisů o za-bezpečení nároků pojistníků vyplývá z přímých trestních sankcí v odd. IV. zákona uvedených. Trestným je každý, kdo jako člen správního orgánu (správní rady), vedoucí úředník, odpo- vědný pojistný technik nebo likvidátor pojišťovny v oboru své působnosti z hrubé nedbalosti zejména 1. na újmu fondu pod- statně nesprávně zjistí jeho povinnou výši, 2. opomene fond zříditi nebo ve stanovených lhůtách doplniti, 3. vyjme z fondu majetkové předměty nebo je zatíží, aniž do stanovené lhůty přikáže fondu rovnocennou náhradu neb aniž si opatřil před- chozí souhlas ministerstva vnitřa, 4. vyloučí z fondu části jmění aniž byly splněny zákonné předpoklady, 5. zatíží nemovitosti nebo hypotéky, aniž si opatřil svolení ministerstva vnitřa, 6. zci- zí majetkové předměty, tvořící jmění fondu, 7. nevede výkaz jmění fondu aneb v něm nebo v povinných soupisech, zprávách nebo oznámeních v podstatných údajích něco nesprávného uve- de nebo zamlčí.

Zákon tyto činy kvalifikuje jako přečiny a provinilé trestá soud. Tresty jsou peněžité od Kč 1.000 do Kč 100.000, při pro- kázaném úmyslu vězení až do 6 měsíců a peněžitý trest Kč 5.000 až Kč 100.000.

Pokud jde o *státní dozor nad pojišťovnami* byla tato ma- terie zákonem znovu upravena a proti dosud platným předpi- sům poj. regulativu doplněna. Dozorčím orgánem je mi-nisterstvo vnitřa, které dozírá zejména na to, aby rezervy pojistného byly odpovědným pojistným technikem správně vypočteny, částky jmění byly správně oceněny a podle zákonného předpisu uloženy, povinná výše zabezpečeného fondu byla správně zjiš- těna, a aby bylo ke krytí této výše přikazováno fondu v pře- depсанých lhůtách jmění v potřebné výši, výkaz jmění fondu

byl řádně veden, pojistné smlouvy uzavírány jediné na podkladě úředně schválených všeobecných pojistných podmínek a podle tarifů pojistného, vzatých úřadem na vědomí, bylo vedeno správné účetnictví a aby účetní závěrka i výroční zpráva podávaly zevrubná a pravdivá data o činnosti a majetkových poměrech pojišťovny a aby byly podle platných předpisů uveřejňovány.

Nově zavedena povinná revise pojišťoven úředníkem ministerstva vnitra, a to nejméně jednou za tři roky, při čemž se revise týká veškeré činnosti revidované pojišťovny. Dále byla vymezena přesně práva vládních komisařů ustanovených k bezprostřednímu dozoru nad pojišťovnami. Aby pojišťovny, resp. její orgány dbaly všech shora uvedených ustanovení o řádném hospodaření pojišťoven a všech ustanovení, jichž dodržování je vlastně předpokladem pro splnitelnost závazku pojišťovny, vyslovena trestní sankce na všechny případy, v nichž orgánové pojišťovny, jak byli již svrchu jmenovaní přestoupí v oboru své působnosti některé ustanovení zákona nebo prováděcího nařízení nebo příkaz (zákaz) v rámci cit. zákona vydaný. Tresty ukládá okresní úřad pro správní přestupky (pokud nejde o trestní čin soudem trestaný), a to pokutou od Kč 50 až do Kč 10.000.

Zavedením trestních sankcí byla vyplněna mezera v dosa-
vadních zákonných předpisech, neboť poj. regulativ znal dosud jen jeden trest — odnětí koncesse, což bylo nepraktickým při menších deliktech, takže tohoto trestu nebylo vůbec používáno. Zavedením trestních sankcí jest budován, tak jak je tomu u peněžních ústavů, systém osobní zodpovědnosti rozhodujících orgánů. V pojišťovacím obchodě bude nejméně působiti pravděpodobně ustanovení o dodržování schválených sazeb, neboť zavedením trestní sankce na nedodržení schválených sazeb bude prakticky zabráněno poskytování jakýchkoliv slev ze schválených sazeb, což dosud nebylo při ostrém konkurenčním boji, v soukromém pojišťování zřídkým zjevem. Jak se bude nadále tento konkurenční boj vyvíjeti, když se uváží, že pojišťovny mají schválené sazby, jež se co do výše prémie značně od sebe liší, těžko odhadnouti. V každém případě by však měl dozorcí úřad zrevidovat všechny sazby tak, aby nevykazovaly co do výše prémie takové rozdíly jako dosud.

Na konec dlužno se zmíniti ještě o dvou nově zavedených ustanoveních zákona, t. j. o konkursu pojišťovny a rozšíření platnosti zákona o závodních výborech na pojišťovny.

Ustanovení o konkursu pojišťovny byla původně vsunuta senátem jako § 21 do osnovy o smlouvě pojistné. Je dosud v paměti jaký boj o tento paragraf se rozpoutal mezi dvěma skupinami pojišťoven, jež možno rozdělití zhruba na tuzemské a cizozemské. Poslanecká sněmovna trvala na škrtnutí tohoto paragrafu, k čemuž se přiklonil i senát, takže byl ze zákona o smlouvě pojistné vypuštěn. Organicky více zapadá do rámce

zákona o zabezpečení nároků pojistníků. V případě konkursu pojišťovny tvoří dle zákona jmění fondu zvláštní podstatu ve smyslu § 51 konkursního řádu, z níž dlužno napřed uspokojiti nároky pojistníků a dále pohledávky zařazené dle §§ 54 a 55 konkursního řádu do první a druhé třídy konkursních pohledávek. Osoby ty mají postavení oddělených věřitelů. Zákonodárce tímto ustanovením chce chrániti především zájmy zaměstnanců, pokud jde o jejich nároky ze služebních smluv.

Zákon o závodních výborech se dosud na pojišťovny nevztahoval, jako na žádné druhy, jen obchodního podnikání. Nově byl zákon tento vztažen též na banky a probíraným zákonem také na pojišťovny. Právo vysílati delegáty závodního výboru do schůzí správní rady platí jen v pojišťovnách, jichž akciový kapitál (základní fond u pojišťoven vzájemných) činí alespoň 1 milion Kč. Zejména pokud jde o vzájemné pojišťovny, zůstane toto ustanovení na papíře, ježto ve skutečnosti základních fondů vzájemné pojišťovny v takové výši nemají, resp. jej již dávno odepsaly.

Zákon o zabezpečení nároků pojistníků v soukromém pojištění přináší pojišťovnám celou řadu nových, z počátku také hodně tíživých povinností. Toho si byl také zákonodárce vědom a poskytuje proto všem pojišťovnám, u nichž by nebylo ihned rovnováhy mezi závazky z fondů a jejich krytím, až čtyřletou lhůtu k prvému zjištění výše fondů. Je na bíledni, že je toto přechodní ustanovení vyvoláno také nynějšími těžkými hospodářskými poměry. Na menší pojišťovací spolky se zákon vůbec nevztahuje.

Z vylíčeného obsahu nového zákona je zřejmo, že snaha po zabezpečení nároků pojistníků v soukromém pojištění dostala náležitého výrazu a že nový zákon znamená důležitý krok ve vývoji čsl. pojišťovnictví na cestě k naprosté bezpečnosti co do splnitelnosti závazků, jež pojišťovny na sebe převzaly pojišťovacími smlouvami.

Nová rakouská ústava.

Dr. B. V. Č e r n ý (Piešťany).

(Dokončení.)

(*Stavovské zřízení.*) Postavení občana jako člena státní pospolitosti je v ústavě určeno v novém zřízení: stavech. Není možno přijati pro naše poměry odůvodnění, proč bylo Rakousko na tomto základě přestavěno. I když některé naše politické strany nejsou schopny kladné práce a i když roztržičnost v mnoho stran působí neblaze na státní život, není možno věřiti, že by stavovské zřízení bylo ono spásné řešení. Uvidíme právě na těžkostech rakouských, co je na něm vhodného a co